

sententia łacińska	Tłumaczenie
(in) illo tempore	w owym czasie; niegdyś
a capite	od rozdziału, od nowego ustępu
a conto	na rachunek
a contrario	przeciwnie
a fronte	
a limine	od razu, z miejsca (odrzuć)
a linea	od początku wiersza
a tergo	'od tyłu (grzbietu)'
ab hinc	od zaraz, od tego miejsca
ab hodierno	od dnia dzisiejszego
ab illo tempore	od tego czasu, od tej pory
ab incunabulis	od kołyski, od początku
ab initio	od początku
ab Iove principium	'początek od Jowisza'
abiit, non obiit	odszedł, ale pamięć o nim nie zginęła
absolutum dominium	władza absolutna
accusare nemo se debet	nikt nie ma obowiązku oskarżać samego siebie
acefalia	'bezglowy'
acta est fabula	sztuka skończona
ad absurdum	(doprowadzić dowodzenie) do absurdu
ad acta	do akt, uznać za załatwione
ad augusta per angusta	'do wzniosłych (wyników) ciasnymi (drogami)
ad deliberandum	do rozważenia
ad depositum	do przechowania, na przechowanie
ad exemplum	dla przykładu
ad extremum	na koniec
ad finem	do końca
ad futuram rei memoriam	na przyszłą rzeczy pamiątkę
ad infinitum	do nieskończoności
ad interim	tymczasowo
ad kalendas Graecas	'do greckich kalend' - nigdy
ad leones	lwom (na pożarcie)
ad libitum	do woli
ad maiora natus suum	do wyższych rzeczy jestem urodzony
ad maiorem Dei gloriam	na większą chwałę Bożą
ad multos annos	'wielu lat'
ad oculos	przed oczy
ad ovo	od jaja
ad patres	'do ojców' - umrzeć
ad perpetuam rei memoriam	na wieczną rzeczy pamiątkę
ad re	od rzeczy
ad rem	do rzeczy
ad unum (omnes)	(wszyscy) bez wyjątku
ad usum	do użytku
adamici	sekta...
adolescentia	wiek młodzieńczy, młodość
aequam memento rebus in arduis servare mentem	pamiętaj o zachowaniu równowagi w trudnej sytuacji
alea acta est	'kostka została rzucona'
alter ego	drugi ja
altera pars	strona druga, przeciwna
amici, diem perdidi	przyjaciele, straciłem dzień
amicus certus in re incerta cernitur	przyjaciela pewnego poznaje się w sytuacji niepewnej
amicus Plato sed magis amica veritas	przyjacielem mi Platon, lecz większą przyjaciółką prawda
amicus verus rara avis est	prawdziwy przyjaciel to rzadki ptak
amor patriae nostra lex	miłość ojczyzny naszym prawem

amor vincit omnia	miłość zwycięża wszystko
anguis in herba	'wąż w trawie'
anima vilis	podła dusza, nędzna istota
animam debet	'winien jest swą duszę'
anno corrente	w roku bieżącym
Anno Domini	w roku pańskim
Ante Christum	przed narodzeniem Chrystusa
ante meridium	przed południem
ars amandi	sztuka kochania
ars est celare artem	sztuka polega na ukryciu (wysiłków) sztuki
ars longa, vita brevis	sztuka długotrwała, a życie (człowieka) krótkie
artes liberales	sztuki wyzwolone
asinum asinorum	osioł nad osłami
audaces fortuna iuvat	śmiały szczęście sprzyja
audacter calumniare, semper aliquidhaeret	śmiało szkaluj, zawsze coś przylgnie
audiatur et altera pars	trzeba wysłuchać i drugiej strony
aurea mediocritas	złoty środek
aurea prima sata est aetas	złoty był ów pierwszy wiek
aureus	złota, drobna moneta w starożytnym Rzymie
auri sacra fames	przeklęta rządzą złota
aut Caesar aut nihil	albo (być) cezarem, albo nikim
aut vincere aut mori	albo zwyciężyć, albo umrzeć
ave	witaj, bądź pozdrowiony
ave (Maria), gratia plena	bądź pozdrowiona (Mario) łaski pełna
ave atque vale	witaj i żegnaj
ave, Caesar, moritur te salutant	witaj, Cezarze, mający umrzeć pozdrawiają cię
barba non facit philosophum	broda (nikogo) nie czyni filozofem
beate vivereest honeste vivere	żyć szczęśliwie, to znaczy żyć uczciwie
bene meritus	dobrze zasłużony
bene nati	dobrze urodzeni
bene vixit, qui bene latuit	'dobrze żył, kto się dobrze krył'
benevole lector	łaskawy czytelniku
bis dat, qui cito dat	dwa razy daje, kto szybko daje
caeca invidia est	zazdrość jest ślepa
Caesar non supra gramaticos	Cezar nie jest nad gramatykami
caetera desunt (a. desiderantur)	reszty brak
campus ubi Troia fuit	pola, gdzie była Troja
captatio benevolentiae	zjednywanie sobie względów, życzliwości
caput mortum	martwa głowa
caput mundi	stolica świata
carpe diem	'chwytaj dzień', żyj chwilą
carpent tuapomanepotes	owoce twojej pracy będą zbierać wnuki
castigat ridendo mores	śmiechem poprawia obyczaje
casus belli	'powód do wojny'
cave canem	strzeż się psa
cave ne cadas	strzeż się, uważaj, żebyś nie upadł
caveant consules (ne quid detrimenti republica capiat)	niech konsulowie czuwają (aby rzeczpospolita nie doznała jakiegoś uszczerbku)
cedant arma togae	'niech oręż ustąpi przed togą'
certum est, quia impossibile est	jest pewne, ponieważ jest niemożliwe
cerverius	polujący na jelenie
ceteris paribus	w tych samych, nie zmienionych warunkach, okolicznościach
ceterum censeo Carthaginem esse delendam	poza tym uważam, że Kartaginę należy zniszczyć
charta non erubescit	'papier się nie rumieni (ze wstydu)'
cicer cum caule	groch z kapustą (tł. polskiego idiomu)
cinis cineris	popiół

circa	około
circulus im definiendo	błędne koło
circus	krąg
cito	prędko, niezwłocznie
civitas dei	państwo boże
clara pacta claros faciunt amicos	jasne układy tworzą dobrych przyjaciół
clipeus	okrągła tarcza rzymska
cloaka maxima	w starożytnym Rzymie: kanał odprowadzający ścieki do Tybru (funkcjonuje. do dziś)
cogito, ergo sum	myślę, więc jestem
cognomen	przydomek
cognosce te ipsum	poznaj samego siebie
coincidentia oppositorum	zbieg przeciwieństw
coitus	kopulacja
coitus interruptus	stosunek przerywany
comitas gentium	ogół zwyczajów w stosunkach dyplomatycznych (...)
communi consensu	za wspólną zgodą
communis opinio	powszechne mniemanie
concordia res parvae crescunt, discordia vel maximae dilabuntur	zgodą małe rzeczy wzrastają, niezgodą nawet największe się rozpadają
condicio sine qua non	konieczny, niezbędny warunek
condicionaliter	pod warunkiem, warunkowo
consensus facit legem	zгода tworzy prawo
consetudo est altera natura	przyzwyczajenie jest drugą naturą
consilium	'rada, narada'
constans	'stały'
contagium	zarazek, 'dotknięcie, zarażenie'
contra legem	wbrew prawu
contra naturam	wbrew naturze
contra vim non valet insus	prawo jest bezsilne wobec przemocy
contradictio in adiecto	'sprzeczność w określeniu'
contradictio in terminis	'sprzeczność w zestawieniu terminów'
contraria contrariis curantur	przeciwnie leczy się przeciwnym
coram publico	wobec wszystkich; publicznie, jawnie
corpus delicti	'przedmiot przestępstwa'
crde, quod habes, et habes	wierz, że masz, a będziesz miał
creditum	'rzecz powierzona, pożyczona'
credo, quia absurdum	'wierzę, bo to jest niedorzeczność'
crescit sub pondere virtus	prześladowana cnota rośnie
crescite et multiplicamini	wzrastajcie i rozmnażajcie się
crimen laesae maiestatis	zbrodnia obrazy majestatu
crux interpretum	'krzyż komentatorów'
cucullus non facit monachum	kaptur nie czyni mnicha
cui bono?	na czyją korzyść? po co?
cui prodest (scelus, is fecit)	komu przynosi (zbrodnia) korzyść (ten ją popełnił)
cuius regio, eius religio	czyje panowanie, tego religia
cum debita reverentia	z należyтым poważaniem, szacunkiem
cum grano salis	'z ziarnkiem soli', z odrobiną rezerwy
cum laude	z pochwałą
cum tacent, clamant	'milcząc wołają'
cum tempore	'z czasem', z kwadrantem akademickim
cum voce consultativa	z głosem doradczym
cunus cuneum trudit	'klin wypycha klin'
curra posterior	późniejsze zmartwienie
currente calamo	pisząc szybko, płynnie, bez namysłu i poprawek
curriculum vitae	'bieg życia', życiorys

damnant quod non inteliquunt	potępiają to, czego nie rozumieją
dictum	wyraziste i dobitne powiedzenie, wypowiedź
dictum acerbum	gorzka prawda
dictum sapienti sat (est)	mądrymu wystarczy to co powiedziano
difficile est satiram non scribere	(w tych warunkach) trudno nie pisać satyr (nie potępiać)
difficilis in otio quies	próżniactwo nie daje odpoczynku
exegi monumentum	postawiłem pomnik
habemus papam	mamy papieża
habent sua fata libelli	i książki mają swój los
Hannibal ad (=ante) portas	Hannibal pod bramami
heu me miserum!	o ja nieszczęśliwy!
heureka!	~znalazłem!
hic et nunc	tutaj i teraz
hic et ubique	tutaj i wszędzie
hic haeret aqua	'tu zatrzymała się woda'
hic iacet	'tu spoczywa'
hic iacet lepus	'tu leży zając'
hic mulier	'ten kobieta'
hic Rhodus, hic salta	'tu rodos, tu skacz'
hic sunt leones	,tu przebywają lwy', miejsca nieznane na mapach
historia (est) magistra vitae	historia (jest) nauczycielką życia
hoc age	rób to (zamiast mówić o tym)
hoc anno	w tym roku
hoc die	w tym dniu
hoc erat in votis	'to było w moich życzeniach'
hoc est	to znaczy, to jest
hoc loco	na tym miejscu
hodie mihi, cras tibi	dziś mnie, jutro tobie
hominem non odi, sed eius vitia	nie człowieka nienawidzę, lecz jego błędów
hominem quaero	szukam człowieka
hominem te (esse) memento	pamiętaj, że jesteś (tylko) człowiekiem
hominis est errare, insipientis in errore perseverare	ludzką rzeczą jest błędzić, głupców rzeczą trwać w błędzie
homo eruditus	człowiek wykształcony, uczony
homo homini lupus est	człowiek człowiekowi jest wilkiem
homo novus	nowy człowiek
homo nulli(us) coloris	człowiek szary
homo sum, humani nihil a me alienum puto	jestem człowiekiem, nic co ludzkie nie jest mi obce
homo trum literarum > fur	złodziej
homo unius libri	człowiek jednej książki
homo viator	pielgrzym
honores mutant mores, sed raro in meliores	zaszczyty zmieniają obyczaje, lecz rzadko na lepsze
honoris causa	za zasługi
horribile dictu	strach powiedzieć
hortus siccus	'suchy ogród'
humana ferre	znosić cierpliwie przypadłości ludzkie
humana non sunt turpia	co ludzkie, to nie hańbi
iaunis clausis	za zamkniętymi drzwiami, w tajemnicy
ibi patria, ubi bene	tam ojczyzna, gdzie dobrze
id est, (i. e.)	to jest
ignavis semper feriae	dla leniwych zawsze święto
ignis non extinguitur igne	ognia nie gasi się ogniem
ignoramus et ignorabimus	nie wiemy i nie dowiemy się (nigdy)
ignoratio iuris nocet	nieznajomość prawa szkodzi
ignoti nulla cupido	nieznane nie nęci

ignoto Deo	nieznanemu Bogu
iluminati	osoby światłe
imagines maiorum	portrety przodków
impos animi	słaby na umyśle, głupiec
in absentia	podczas nieobecności
in abstracto	w ogólności
in aeternum	na wieczne czasy
in anima vili	'na lichej duszy'
in aqua scribis	'piszesz na wodzie'
in arena aedificas	'budujesz na piasku'
in articulo moris	w obliczu śmierci
in brevi	po krotce; wkrótce
in camera	przy drzwiach zamkniętych
in cauda venenum	'trucizna (jest) w ogonie'
in concreto	w określonej, konkretnej sytuacji
in corpore	w komplecie
in dubio (pro reo)	w razie wątpliwości (wyrokuje się na korzyść oskarżonego)
in duplo	podwójnie
in effectum	w wyniku, w rzeczywistości
in effigie	wykonanie kary na wizerunku przestępcy zbiegłego lub zmarłego przed egzekucją
in extenso	'w (całej) rozciągłości'
in exterminis	w ostateczności, w chwili śmierci
in favorem	na czyjaś korzyść
in fide	'za wierność'
in flagranti	na gorącym uczynku
in folio	w formacie arkusza raz złożonego
in genere	w ogólności
in gratiam	z powodu, ze względu (na)
in gremio	'w łonie'
in hoc signo vinces	pod tym znakiem zwyciężysz
in honorem	na cześć, ku czci, dla uczczenia
in loco parentis	pełniąc obowiązki rodzica
in magnis et voluisse sat est	w rzeczach wielkich wystarczy chcieć
in medias res	'w środek rzeczy'
in memoriam	ku pamięci
in minus	na niekorzyść, na zniżkę
in natura	w naturze (nie pieniędzmi)
in octavo	'w ósemce'
in odore sanctitatis	(umrzeć) z reputacją osoby świętej
in optima forma	w najlepszej formie
in partibus infidelium	w prowincjach niewiernych
in perpetuam rei memoriam	na wieczną rzecz pamiątkę
in perpetuum	na zawsze
in persona	osobiście, we własnej osobie
in pleno	w pełnym składzie, w komplecie
in plus	na korzyść, na wyżkę
in praxi	w praktyce
in promptu	na poczekaniu, natychmiast
in puncto	w punkcie, w chwili, odnośnie do
in quarto	w ćwiartce
in saecula saeculorum	na wieki wieków
in situ	w (pierwotnym) położeniu, miejscu
in spe	'w nadziei'
in statu nascendi	w stanie powstawania, rodzenia się
in suspenso	w zawieszeniu, w niepewności
in toto	w całości
in triplo	potrójnie

in vacuo	w próżni
in vino veritas	w winie prawda
in vitro	'w szkle'
in vivo	'na żywym (osobniku)'
incidis in Sycyllam cupiens vitare Charybdim	'wpadasz na Sycylię chcąc ominąć Charybde'
incognito	'nieznany'
incredibile visu	niepodobna uwierzyć wlanym oczom
Index librorum prohibitorum	Spis książek zakazanych
indocti discant, et ament meminisse periti	laicy niech się (z tego) uczą, znawcy niech się cieszą, że pamiętają
infra dignitatem	poniżej (czyjejs) godności
ingrata patria, ne ossa quidem habebis	niewdzięczna ojczyzno, nie będziesz miała nawet (moich) kości
INRI	'Jesus Nazarenus Rex Judaeorum
inter arma silent Musae	w czasie wojny milczą Muzy
invidia gloriae assiduus comes est	zawiść jest stałym towarzyszem sławy
ipsa sua melior fama	lepszy od swej reputacji
ipse fecit	sam wykonał
ipso facto	na mocy samego faktu
ipso iure	na mocy prawa
irremeabilis unda	fala od której nie ma powrotu; śmierć
irritabis cabrones	rozdrażnisz szerszenie
is fecit, cui prodest	ten uczynił, komu przynosi korzyść
iurare in verba magistri	'przysięgać na słowa nauczyciela'
iure caduci	bezprawnie
ius gladii	prawo miecza
ius primae noctis	prawo pierwszej nocy
ius sanguinis	prawo krwi
ius soli	prawo ziemi
iustitias vestras iudicabo	sprawiedliwość waszą sądzić będę
iustum pretium	cena sprawiedliwa
labor est etiam ipsa voluptas	praca jest sama w sobie przyjemnością
labor omnia vincit	praca wszystko przewycięża
lapis offensionis et petra scandali	kamień obrazy i opoka zgorszenia
lapis philosophorum	kamień filozoficzny
lapis super lapidem	(nie zostanie tu) kamień na kamieniu
lapsus calami	błąd w piśmie
lapsus linguae	pomyłka w mówieniu, przejęzyczenie
lapsus memoriae	błąd pamięci
lasciate ogni speranza voi chentrate	porzućcie wszelką nadzieję, wy, którzy tu wchodzicie
latet anguis in herba	'wąż ukrywa się w trawie'
lato sensu	w szerokim sensie
laudent illa sed ista legunt	chwalą owe, ale czytają te
laudent, quod non intellegunt	chwalą to, czego nie rozumieją
laudator temporis acti	chwalca przeszłości, konserwatysta
laudetur!	niech będzie pochwalony!
legant prius et postea despiciant	niech najpierw przeczytają, a potem (dopiero) lekceważą
lex dilationes ex horret	prawo nie znosi zwłoki
lex non scripta	prawo niepisane, zwyczajowe
lex retro non agit	ustawa nie działa wstecz
liberum veto	'wolne sprzeciw'
licentia poetica	swoboda poetycka
licet	wolno, zezwala się
lignum scientiae boni et mali	drzewo wiadomości dobrego i złego
litera docet, litera nocet	litera uczy, litera szkodzi
littera scripta manet	słowo zapisane pozostaje

litterae Bellerophontis	list zawierający polecenie uśmiercenia oddawcy
loco citato (L.c.)	w miejscu wskazanym
locum tenens	zastępca
locus sigilli (L.S.)	miejsce pieczęci
lucri causa	dla zysku
lucrum cessans	'zysk ustający'
lusus naturae	wybryk natury
lux in tenebris	światło w ciemnościach
macte animo!	chwała duchowi, odwadze! śmiało, odwagi!
magna cum laude	z wielką pochwałą
magni nominis umbra	cień wielkiego imienia, cień ludzkiej świetności
magnifica	wspaniała
magnum bonum	wielkie dobro
magnum ignotum	wielka niewiadoma
magnum in parvo	wiele w małym
magnum opus	wybitne dzieło artystyczne, literackie
magnus	wielki
mala causa silenda est	w złej sprawie najlepiej milczeć
malesuada fames	głód - zły doradca
malis avibus	pod złą wróżbą (wyprowadzoną z lotu ptaków)
malum necessarium	zło konieczne
manes	dobrotliwi
manu militari	ręką zbrojną
manu propria	własnoręcznie
manus manum lavat	ręka rękę myje
mare apertum	morze otwarte (dla handlu)
mare clausum	morze zamknięte (dla handlu)
mare nostrum	'nasze morze'
margaritas ante porcos	(rzucasz) perły między wieprze
matrimonium ratum sed non consummatum	małżeństwo zawarte, ale nie skonsumowane
matrix	macica
mea culpa (mea maxima culpa)	moja wina (moja bardzo wielka wina)
mea domina	moja pani
medice, cura te ipsum	lekarzu, ulecz samego siebie
medicus curat, natura sanat	lekarz leczy, natura uzdrawia
medio tutissimus ibis	najbezpieczniej przejdiesz środkiem
memento	ostrzeżenie, przestroga
memento mori	pamiętaj o śmierci
mens agitat molem	duch porusza materię
mens sana in corpore sana	w zdrowym ciele zdrowy duch
mente captus	upośledzony na umyśle, ograniczony
minorum gentium	niższego rzędu
mirabile dictu	aż dziw powiedzieć
miserere mei	ulituj się nade mną
misero daturquodcumque, fortunae datur	cokolwiek dajesz biednemu, losowi dajesz
mixtum compositum	mieszanina, melanż
modus faciendi	sposób działania
modus procedendi	sposób postępowania
modus vivendi	sposób ułożenia wzajemnych stosunków
mors certa, hora incerta	śmierć (jest) pewna, godzina (jej przyjscia) niepewna
mors ultima ratio	śmierć jest ostatecznym argumentem
mos maiorum	obyczaj przodków
multum	dużo
multum docet fames	głód wiele uczy
multum, non multa	wiele (pod wzgl. jakości), a niewiele (pod wzgl. ilości)

mundus vult decipi, ergo decipiatur	świat chce być oszukiwany, więc niech będzie oszukiwany
natura horret vacuum	natura boi się próżni
naturalia non sunt turpia	co naturalne, nie przynosi wstydu
navigare necesse est, vivere non est necesse	żeglowanie jest rzeczą konieczną, życie nią nie jest
navis	okręt
ne bis in idem	'nie dwukrotnie za to samo'
ne puero gladium	nie dawaj dziecku miecza
ne quis nimis	aby nie zanadto
nebula	mgła
nec Hercules contra plures	i Herkules nie poradzi przeciw wielu
nec locus, ubi Troia fuit	nie ma śladu po miejscu, gdzie była Troja
nec plus ultra	
necessitas non habet legem	konieczność nie zna prawa
nemine excepto	nie wyłączając nikogo
neminem captivabimus (nisi iure victum)	nikogo nie więzimy (bez wyroku sądowego)
nemo enim patriam quia magna est amat, sed quia sua	ojczyznę kocha się nie dlatego, że wielka, ale dlatego, że własna
nemo iudex (testis) idoneus in propria (sua) causa	nikt nie jest odpowiednim sędzią (świadkiem) we własnej sprawie
nemo propheta in patria sua	nikt nie jest prorokiem we własnej ojczyźnie
nemo sapiens, nisi patiens	nie jest mądry, kto nie jest cierpliwy
nihil esse	nic nie istnieje
nihil est ab omni parte beatum	'nic nie jest z każdej strony szczęśliwe'
nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu	nie ma nic w umyśle, czego by przedtem nie było w zmysłach
nihil novi	nic nowego
nihil obstat	nic nie przeszkadza
nil admirali	niczemu się nie dziwić
nil desperandum	nie należy rozpaczać
nil nisi bene	(mów) nie inaczej, tylko dobrze
nil novi sub sole	nic nowego pod słońcem
nolens volens	chcąc nie chcąc
noli me tangere	nie dotykaj mnie
noli turbare circulos meos	nie psuj moich kół
nomen (est) omen	w nazwisku tkwi wróżba
nomen nescio (N.N.)	imienia nie znam
nomina sunt odiosa	'nazwiska są nienawistne'
non ceholae, sed vitae discimus	uczymy się nie dla szkoły, ale dla życia
non compos mentis	niespełna rozumu
non licet	nie wolno, nie godzi się
non liquet (N.L.)	nie jest jasne, nic stąd nie wynika
non multa, sed multum	wiele (pod wzgl. jakości),
non nova, sed nove	nie (jest to rzecz) nowa, ale w nowy (sposób podana)
non omnis moriar	nie wszystek umrę
non plus ultra	nic nad to
non possumus	nie możemy (nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli)
nosce te ipsum	poznaj samego siebie
nulla dies sine linea	'ani jeden dzień bez kreski'
nulla poena sine lege	nie ma kary bez przepisu prawa
nullum crimen sine lege	nie ma przestępstwa bez przepisu prawa
numerus clausus	'liczba ograniczona (zamknięta)'
numerus nullus	'liczba żadna'
nunc est bibendum!	pora pić!
o imitatores, servum pecus!	o naśladowcy, trzodo niewolników!
o tempora! O mores!	o czasy! o obyczaje!
o, santa simplicitas!	o, święta naiwność!

obbit (ob.)	zmarł
obscurum per obscurius	(tłumaczyć) rzecz niezrozumiałą przez jeszcze mniej zrozumiałą
obsequim amicos, veritas odium parit	ustępliwość rodzi przyjaciół, szczerść wrogów
oderint, dum metuant	niech nienawidzą, byle się tylko bali
oleum et operam perdidi	straciłem olej (w lampie) i pracę
omen	znak, wróżba, przepowiednia
omne ignotum pro magnifico	wszystko, co nieznane, (wydaje się) wspaniałe
omne trinum perfectum	wszystko, co potrójne, (jest) doskonałe
omne vivum ex ovo	wszystko, co żyje, (powstaje) z jaja
omne vivum ex vivo	wszystko, co żyje, (powstaje) z istoty żywej
omni modo	wszelkimi sposobami
omnia fui et nihil expedit	byłem wszystkim i wszystko to na nic się zdało
omnia homini, dum vivit, speranda sunt	dopóki człowiek żyje, powinien spodziewać się wszystkiego
omnia mea mecum porto	wszystko, co posiadam, noszę ze sobą
omnia reliquit servare rem publicam	wszystko porzucił, by ratować republikę
omnia vincit Amor et nos cedamus Amori	miłość zwycięża wszystko - i my ulegniemy miłości
omnibus	dla wszystkich
omnipotencia	wszechmoc, wszechwładza
omnis determinatio est negatio	wszelkie ograniczenie jest zaprzeczeniem
omnis homo mendax	każdy człowiek (jest) kłamcą
omnium consensu	za zgodą wszystkich
opera omnia	dzieła wszystkie
opere citato (op. cit.)	w cytowanym (powyżej) dziele
opinio comunis	powszechne mniemanie
optima fide	w najlepszej wierze
optima forma	w najlepszej formie
optimum	najlepsze
ora et labora	módl się i pracuj
oratio obliqua	mowa zależna
oratio recta	mowa niezależna
ore rotundo	'zaokrąglonymi ustami'
pacta sunt servanda	umów należy dotrzymywać
panem et circenes!	chleba i igrzysk!
panis bene merentium	'chleb dobrze zasłużonych'
panta rhei	wszystko płynie
patere quam ipse fecisti legem	poddaj się prawu, któreś sam ustanowił
pauper	'ubogi'
pecunia non olet	pieniądze nie śmierdzą
per analogiam	przez analogię
per annum	rocznie
per aspera ad astra	przez ciernie do gwiazd
per fast et nefas	nie przebierając w środkach
per pedes (apostolorum)	pieszo (na wzór apostołów)
per procura	w zastępstwie, z upoważnieniem
per se	samo przez się
perdittissima respublica plurimae legis	tym łatwiej państwo upada, im liczniejsze są ustawy
pereant qui ante nos nostra dixerunt	niech przypadną ci, którzy uwagi nasze wypowiedzieli już przed nami
pereat mundus, fiat iustitia	niech zginie świat, byle sprawiedliwości stało się zadość
periculum in mora	potrzebna szybka pomoc
perpetuum mobile	'wiecznie poruszający się'
persona grata	osoba mile widziana
pinxit (pinx.)	namalował

piscem natare doces	rybę uczysz pływać
placebo	'spodobam się'
placet	zezwoleń, zgoda na coś
plaudite, cives	oklaskujcie, obywatel!
pleno titulo (P.T.)	z zachowaniem należnych tytułów
plenus venter non student libenter	najedzonemu nie idzie nauka
plus dat, quo cito dat	więcej daje kto szybko daje
post factum	po fakcie
post meridiem	po południu
post mortem	po śmierci
praemonitus praemunitus	zawczasu ostrzeżony (jest) na czas uzbrojony
praesende medico nihil nocet	w obecności lekarza nic nie zaszkodzi
praesumptio boni viri	domniemanie niewinności
prima facie	na pierwszy rzut oka
primo loco	na pierwszym miejscu
primu inter pares	pierwszy wśród równych sobie
primum non nocere	przede wszystkim nie szkodzić
primum vicere, deine philosophari	najpierw (móc) żyć, potem filozofować
primus in orbe deos fecit timor!	bogów na świecie najpierw stworzył strach!
prior tempore, potiori iure	pierwszeństwo w czasie daje lepsze prawa
pro arte	dla sztuki
pro copia	za zgodność odpisu
pro domo sua	dla własnej korzyści
pro et contra	za i przeciw
pro forma	dla zachowania pozorów
pro futuro	na przyszłość
pro memoria	dla pamięci
pro patria	dla (za) ojczyznę
promiscue	bez różnicy; wymiennie
proprio motu	z własnego natchnienia
punitis ingeniis gliscit auctoritas	autorytet gnębionych geniuszów rośnie
quae nocent, docent	to, co szkodzi - uczy
quae sunt caesaris, caesari; et quae sunt Dei, Deo	(oddajcie więc) cesarzowi, co cesarskie, a Bogu, co boskie
qualis artifex pereo!	jakiż artysta ginie w mojej osobie!
qualis pater, talis filius	jaki ojciec, taki syn
qualis rex, talis grex	'jaki pan, taka trzoda'
qualis vita et mors ita	jakie życie, taka śmierć
quandoque bonus dormitat Homerus	nawet u Homera zdarzają się słabsze miejsca
quasi pupillam oculi sui	(strzec) jak żrenicy oka swego
quem dii diligunt, adolescens moritur	wybrańcy bogów umierają młodo
qui non est mecum, contra me est	kto nie jest ze mną, jest przeciw mnie
qui pro quo	pomyłka, nieporozumienie
qui tacet, consentire videtur	kto milczy, zdaje się zgadzać
qui vivra, verra	kto dożyje, zobaczy
quid leges sine moribus vanae proficiunt?	cóż warte puste prawa bez obyczajów?
quidquid agis, predenter agas et respice finem	cokolwiek czynisz, czynń rozważnie i myśl, o wyniku
quo iure?	jakim prawem?
quo usque tandem abutere, Catilina, patientia nostra?	jak długo jeszcze będziesz nadużywać, Katylinie, naszej cierpliwości?
quo vadis (Domine)?	dokąd idziesz (Panie)?
quod erat demonstrandum (q.e.d)	co było do udowodnienia
quod felix, faustum, fortunamque sit (QFFFQS)	oby to było szczęśliwe, sprzyjające i pomyślne
quod homines, tot sentitiae	ile ludzi, tyle zdań
quod licet Iovi, non licet bovi	co wolno Jowiszowi, tego nie wolno wołowi
quod vide (q.v.)	odsyłacz do innego miejsca w tekście
quorum pars magna fui	w czym odgrywałem wielką rolę

ratio legis	uzasadnienie ustawy
redde legiones (Vare)	oddaj legiony (Warusie)
redde, quod debes	oddaj, coś winien
relata refero	powtarzam, co słyszałem
rem tene verba sequentur	trzymaj się tematu, a słowa się znajdują
repetitio est mater studiorum	powtarzanie jest matką wiedzy
requiescat in pace	niech spoczywa w pokoju
res communis	wspólne dobro
res gestae	dokonane czyny (sławne, bohaterskie)
res iudicata pro veritae habetur	sprawę osądzoną uważa się za rozstrzygniętą zgodnie z prawdą
res nullius	rzecz niczyja
res sacra miser	nieszczęśliwy jest rzeczą świętą
respue quod non es	odrzuć to, czym nie jesteś
rex regnat, sed non gubernat	król panuje, ale nie rządzi
ridentem dicere verum (quid vetat?)	śmiejąc się prawdę powiedzieć (któż zabroni?)
rigor mortis	'sztywność śmierci'
rixari de asini umbra	spierać się o rzecz błachą
Roma locuta, causa finita	wypowiedź papieża jest wiążąca dla wiernych
sacrum	święte
saecularis	wiekowy, stuletni
salus populi suprema lex (esto)	dobro narodu (ludu) (niech będzie) najwyższym prawem
salus rei publicae suprema lex (esto)	dobro Rzeczypospolitej (niech będzie) najwyższym prawem
salus salutis	pozdrowienie
salve!	witaj! bądź pozdrowiony!
salvo errore calculi	z zastrzeżeniem omyłek w rachunku
salvo errore et omissione	z zastrzeżeniem omyłek i opuszczeń
salvo honore	bez ujemy dla czci, honoru
salvo iure	bez naruszania praw
sapere aude	odważ się być mądrym
sapienti sat!	p. dictum sapienti...
sapientia	mądrość
satis verborum	dość słów
scilicet (sc., scil.)	to jest, to znaczy, mianowicie
scire nefas	nie godzi się wiedzieć
secundo	(po) drugie
secundum legem	według prawa
secundum naturam vivere	żyć zgodnie z naturą
sed fugis interae, fugit irreparabile tempus	lecz tymczasem mija życie, mija bezpowrotnie
sede vacante	(w czasie) gdy stolica biskupa jest niobsadzona
sedes	to, na czym się siedzi
sedes apostolica	stolica apostolska, władza papieska
semper idem	zawsze ten sam (to samo)
sensatus	obdarzony rozumem
sensu stricto	w ścisłym znaczeniu
sensus communis	zdanie powszechne; zdrowy rozsądek
separatio a toro et mensa	rozłączenie od stołu i łóża (w małżeństwie)
sero venientibus ossa	'dla późno przybywających - kości'
servus	sługa
servus servorum Dei	sługa słóg bożych
si monumentum requiris circumspice	jeśli szukasz (jego) pomnika, rozejrzyj się dokoła
si parva licet componere magnis	jeśli się godzi porównywać rzeczy małe z wielkimi
si tacuisses, philosophus mansisses	gdybyś milczał, byłbyś nadal filozofem
si vis amari, ama	chcesz być kochanym - kochaj sam

si vis pacem, para bellum	jeśli chcesz pokoju, gotuj się do wojny
signatum (sign.)	o dokumencie: podpisane, opieczetowane
signum temporis	znak, znamię czasu
silentium	cisza, milczenie; milczcie!
silva rerum	'las rzeczy'
sine anno	bez oznaczenia roku
sine die	nigdy
sine ira et studio	bez gniewu i żarliwości; obiektywnie
sine loco	bez oznaczenia miejsca
sine qua non	p. condicio, sine...
sine tempore	bez kwadransu akademickiego, punktualnie
siste, viator!	wędrowcze, zatrzymaj się!
sit tibi (et) terra levis	niech ci (jej, jemu) ziemia lekka będzie
sit venia verbo (verbis)	niech mi wolno będzie powiedzieć; za pozwoleniem
societas leonina	lwia spółka
sopor	'sen'
spiritus flat, ubi vult	duch kędy chce, tchnie
spiritus movens	główny sprawca czegoś
sta sol, ne moveare	stój słońce, powstrzymaj swój bieg
stante pede	tak jak stoisz
status quo	stan istniejący w danej chwili
status quo	stan poprzedni, dawniejszy
stultorum infinitus est numerus	głupich jest liczba nieprzeliczona
sua sponte	dobrowolnie, z własnej woli
sub conditione	pod warunkiem
sub Iove (frigido)	pod gołym niebem
sub rosa	w tajemnicy, dyskretnie
sub sigillo (confesionis)	pod pieczęcią (tajemnicy sowiedzi)
sub silentio	milcząco; w sekrecie
sub specie	pod pozorem, pod postacią, z punktu widzenia
sub specie aeternitatis	z punktu widzenia wieczności (traktować sprawy, rzeczy)
sub voce	pod wyrazem, pod hasłem (słownika, encyklopedii)
sui generis	w swoim (własnym) rodzaju; swoisty, osobliwy
tabat Mater (dolorosa)	stała Matka (boleściwa)
vanitas vanitatum et omnia vanitas	marność nad marnościami i wszystko marność

jarmark@poczta.onet.pl